

I. Lời mở đầu

Kể từ khi nối lại Hỗ trợ Phát triển Chính thức (ODA) cho Việt Nam vào năm 1992, Nhật Bản đã hỗ trợ đào tạo nguồn nhân lực, cải thiện các chế độ và chính sách thông qua hợp tác kỹ thuật; đồng thời đã hỗ trợ xây dựng và trang bị cơ sở hạ tầng như giao thông vận tải, cấp điện ... thông qua hỗ trợ kinh phí (bao gồm hợp tác vốn vay và viện trợ không hoàn lại) nhằm đóng góp vào quá trình phát triển kinh tế xã hội của Việt Nam. Ngay từ khi bắt đầu thực hiện viện trợ ODA, đặc điểm nổi bật của viện trợ ODA của Nhật Bản là luôn liên kết chặt chẽ hai hình thức hợp tác: Hợp tác kỹ thuật và Hỗ trợ kinh phí.

Từ tháng 10 năm 2008, theo chương trình cải cách thể chế thực hiện ODA của Chính phủ Nhật Bản, một trong những cơ quan thực hiện viện trợ ODA của Chính phủ Nhật Bản trước đó chỉ phụ trách thực hiện về Hợp tác kỹ thuật - Cơ quan Hợp tác Quốc tế Nhật Bản (JICA) đã đổi mới, thực hiện cả phần vốn vay ODA của Ngân hàng Hợp tác Quốc tế Nhật Bản (JBIC), và trở thành cơ quan duy nhất thực hiện viện trợ ODA của Chính phủ Nhật Bản bao gồm cả Hợp tác kỹ thuật và Hỗ trợ kinh phí.

Với tiêu chí “Phát triển Năng động và Toàn diện vì Lợi ích của Mọi người” (Inclusive and Dynamic Development), JICA với cơ cấu tổ chức mới, đặt mục tiêu thực hiện hợp tác quốc tế chất lượng cao phù hợp với những nhu cầu của các nước đang phát triển.

ODA của Nhật Bản thông qua JICA sẽ tiếp tục đóng góp vào sự phát triển bền vững của Việt Nam, góp phần tăng cường hơn nữa tình hữu nghị và mối quan hệ hợp tác chiến lược giữa Việt Nam và Nhật Bản.

Chúng tôi kính mong sự thấu hiểu và hợp tác của tất cả quý vị.

Tháng 3 năm 2012
Văn phòng JICA Việt Nam

II. Vai trò của ODA và JICA

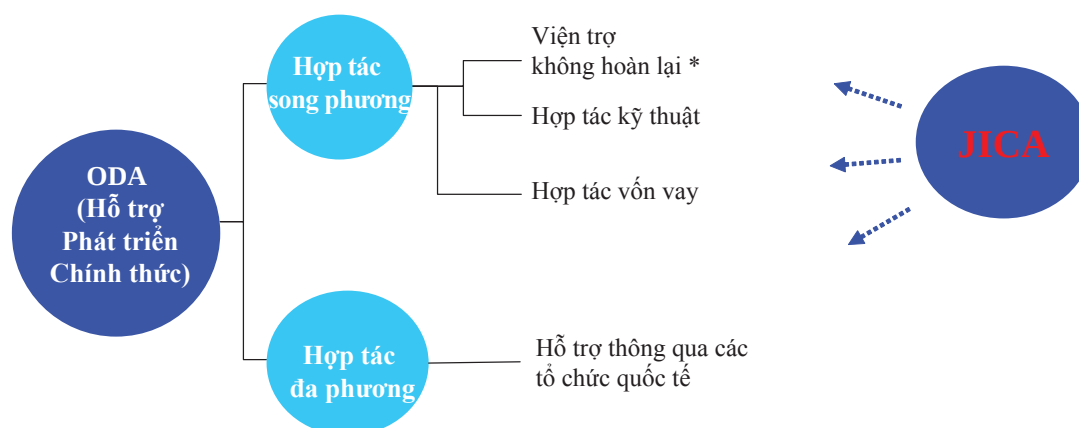
1. ODA và JICA

ODA là gì?

Để hỗ trợ phát triển kinh tế và xã hội cho các nước đang phát triển, Chính phủ các nước phát triển, các tổ chức quốc tế, các tổ chức phi chính phủ (NGO), doanh nghiệp tư nhân, ... đang tiến hành thực hiện các chương trình viện trợ. Trong chương trình viện trợ này, hỗ trợ công của Chính phủ dành cho các nước đang phát triển được gọi là Hỗ trợ Phát triển Chính thức (Official Development Assistance, gọi tắt là ODA).

Để làm rõ những khái niệm và nguyên tắc trong Hỗ trợ ODA của Chính phủ Nhật Bản, trong “Cương lĩnh ODA” của Nhật Bản có viết về mục đích của Hỗ trợ ODA như sau: “để đóng góp cho hòa bình và sự phát triển của cộng đồng quốc tế, nhờ đó đảm bảo an ninh và sự phồn vinh cho chính nước Nhật Bản”.

Hỗ trợ ODA được chia thành hỗ trợ song phương và hỗ trợ thông qua các tổ chức của Liên Hiệp quốc và các tổ chức quốc tế... Hỗ trợ song phương bao gồm hợp tác kỹ thuật và hợp tác hỗ trợ về kinh phí (bao gồm hợp tác vốn vay và viện trợ không hoàn lại).

* Chú ý: Bộ Ngoại giao vẫn sẽ tiếp tục thực hiện một số chương trình/dự án Viện trợ không hoàn lại liên quan đến chính sách ngoại giao

JICA ~ Thực hiện Hợp tác Quốc Tế với chất lượng cao hơn nhờ liên kết chặt chẽ hợp tác kỹ thuật và hỗ trợ kinh phí

Cơ quan Hợp tác Quốc Tế Nhật Bản (JICA) là cơ quan duy nhất thực hiện viện trợ ODA của Chính phủ Nhật Bản thông qua 3 hình thức hợp tác: Hợp tác kỹ thuật, Hợp tác vốn vay và Viện trợ không hoàn lại.

Với mục tiêu “*Phát triển Năng động và Toàn diện vì Lợi ích của Mọi người*”, JICA đang tiến hành triển khai các hoạt động từ hỗ trợ xây dựng và trang bị cơ sở hạ tầng cơ bản của xã hội với qui mô lớn cho tới hợp tác cấp cơ sở tại cộng đồng đáp ứng với những nhu cầu đa dạng của các nước đang phát triển.

2. Quá trình phát triển và thành tích của JICA tại Việt Nam

Từ khi áp dụng chính sách Đổi mới vào năm 1986, Việt Nam đã tiến hành hiện đại hóa đất nước trên cơ sở nền kinh tế thị trường và hội nhập với cộng đồng quốc tế, nhưng tình hình kinh tế xã hội trong nước gặp nhiều khó khăn. Hầu hết các lĩnh vực cần phải cải thiện là các dịch vụ xã hội cơ bản như giáo dục toàn dân, y tế sức khỏe; xây dựng hạ tầng như giao thông, điện lực,... Với mục đích hỗ trợ Việt Nam, tháng 11/1992, Nhật Bản đã đi trước các nước khác nổi lại ODA cho Việt Nam. Từ năm 1993, tiếp theo Nhật Bản, Ngân hàng thế giới và Ngân hàng phát triển Châu Á cùng với các nước phát triển khác đã bắt đầu viện trợ cho Việt Nam, và Hội nghị các nhà tài trợ (CG) đầu tiên đã được tổ chức vào tháng 10/1993. Trong hơn 15 năm, Nhật Bản luôn là nước cung cấp viện trợ nhiều nhất cho Việt Nam, và Việt Nam cũng là một trong những nước quan trọng mà Nhật Bản hỗ trợ ODA.

Một đặc điểm nổi bật của ODA Nhật Bản dành cho Việt Nam là sự liên kết chặt chẽ giữa hợp tác hỗ trợ về kinh phí để xây dựng CSHT vốn không thể thiếu được cho sự phát triển đất nước, và hợp tác kỹ thuật để đào tạo nguồn nhân lực và cải thiện cơ chế chính sách. Dưới đây là những thành tựu chính trong hợp tác hỗ trợ về kinh phí và hợp tác kỹ thuật kể từ năm 1992 đến nay.

Hợp tác hỗ trợ về kinh phí

1) Hợp tác vốn vay

Được bắt đầu bằng vốn vay hàng hóa với khoản vay trị giá 45,5 tỉ Yên vào tháng 11/1992, tiếp đó vào năm 1993 bắt đầu thực hiện vốn vay theo dự án, hợp tác vốn vay luôn đặt trọng tâm hỗ trợ xây dựng CSHT - nền tảng cho phát triển kinh tế của Việt Nam. Ngay từ đầu, Việt Nam đã được xác định là quốc gia trọng tâm và được nhận vốn vay hàng năm (quốc gia liên tục được cho vay mỗi năm). Tổng số vốn cam kết mỗi năm tài khóa tăng dần, với 95,1 tỉ Yên năm 2006, 97,9 tỉ Yên năm 2007, 83,2 tỉ Yên năm 2008, và đạt gần ngưỡng 100 tỉ Yên mỗi năm. Năm 2009 số vốn cam kết đạt mức kỷ lục 145,6 tỉ Yên bao gồm cả kinh phí hỗ trợ đối phó với khủng hoảng kinh tế thế giới (500 triệu USD); cuối năm 2010 số vốn cam kết là 86,6 tỷ Yên, đưa tổng số vốn cam kết lên đến 1.566,1 tỉ Yên (cuối năm 2010). Bên cạnh đó, tổng mức giải ngân (tính theo năm dương lịch) là 79,2 tỉ Yên năm 2007, 71,8 tỉ Yên năm 2008, 121,4 tỉ Yên năm 2009, 84,1 tỉ Yên năm 2010. Như vậy, Việt Nam là một trong những nước nhận viện trợ (tổng thực giải ngân) nhiều nhất mà JICA đang hợp tác hỗ trợ.

Các ngành chủ yếu trong các lĩnh vực nhận viện trợ là các ngành phát triển CSHT gồm chủ yếu là giao thông vận tải và điện lực (chiếm khoảng 40% và 30% trong tổng số vốn cam kết). Thành tích hỗ trợ trong mỗi ngành cụ thể như sau.

(1) Giao thông vận tải

Cầu Bãi Cháy ở Vịnh Hạ Long

Cầu Bạch Hổ, Huế (Cải tạo cầu đường sắt Hà Nội – TP HCM)

Trong ngành giao thông vận tải, suốt thập kỷ 90, JICA đã bắt đầu hỗ trợ bằng việc cải tạo, xây dựng các tuyến đường liên tỉnh ở miền Bắc nối với Hà Nội – Hải Phòng – Hạ Long và các cầu (Cầu Bãi Cháy ở Hạ Long, Cầu Bính ở Hải Phòng), mở rộng các cảng (Cảng Hải Phòng và Cảng Cái Lân), nâng cấp Quốc lộ 1 nối liền Bắc-Nam, cải tạo cầu đường sắt tuyến Hà Nội – TP Hồ Chí Minh, tiếp đó là xây dựng đường hầm Hải Vân, vốn là điểm khó cho giao thông ở khu vực miền Trung, và cải tạo cảng Tiên Sa ở Đà Nẵng.

Nhờ những công trình này, lưu thông hàng hóa ở miền Bắc, miền Trung và trục Bắc Nam đã được cải thiện rõ rệt, nhiều khu công nghiệp đã hình thành ở các vùng phụ cận đóng góp vào sự phát triển kinh tế khu vực thông qua đầu tư nước ngoài trong đó có đầu tư từ Nhật Bản. Từ những năm 2000, sau khi hoàn thành xây dựng nhà ga hành khách của Sân bay quốc tế Tân Sơn Nhất bằng vốn vay ODA, JICA đã bắt đầu hỗ trợ những công trình như: xây dựng nhà ga sân bay Nội Bài; phát triển cảng Cái Mép Thị Vải - cảng đầu mối của miền Nam; xây dựng cảng nước sâu đầu tiên ở phía Bắc – cảng Lạch Huyện; xây dựng đường bộ cao tốc Bắc Nam (đoạn TP HCM - Dầu Giây; Bến Lức – Long Thành; Đà Nẵng – Quảng Ngãi), ... và giúp đỡ thực hiện rất nhiều dự án khác.

(2) Ngành điện

Nhà máy thủy điện Đại Ninh

JICA đã hỗ trợ xây dựng nhiều nhà máy điện quan trọng nhằm đáp ứng nhu cầu tăng mạnh về điện do phát triển kinh tế. Đó là các nhà máy sử dụng tài nguyên than đá phong phú tại miền Bắc (Nhà máy nhiệt điện Phả Lại), các nhà máy sử dụng năng lượng nước và khí đốt tự nhiên ngoài khơi tại miền Trung và miền Nam (Thủy điện Hàm Thuận Đa Mi, Thủy điện Đại Ninh, Nhiệt điện Phú Mỹ, Nhiệt điện Ô Môn). Tại Nhà máy nhiệt điện Phú Mỹ, sau khi xây dựng xong Phú Mỹ 1 bằng vốn vay ODA, Phú Mỹ 2 và 3 đã được thực hiện dưới dạng IPP (đơn vị mua bán điện độc lập) có sự tham gia của doanh nghiệp Nhật Bản. Đây là công trình điển hình về sự kết hợp giữa nhà nước và tư nhân trong xây dựng hệ thống truyền tải

điện bằng vốn vay ODA. Tương tự như vậy, tiếp theo giai đoạn 1 xây dựng nhà máy nhiệt điện Nghi Sơn ở miền Bắc bằng nguồn vốn vay ODA, giai đoạn 2 dự định sẽ thực hiện theo mô hình IPP.

(3) Giao thông đô thị, cải thiện môi trường nước

Để cải thiện tình trạng ùn tắc giao thông tại Hà Nội, JICA đã sử dụng vốn vay ODA mở rộng các tuyến đường chính trong thành phố, chuyển các nút giao thông ùn tắc nghiêm trọng thành giao cắt khác mức. Bên cạnh đó, để hình thành các tuyến vành đai, cầu Nhật Tân (cầu hữu nghị Việt - Nhật) đã được bắt đầu xây dựng tiếp sau xây dựng cầu Thanh Trì qua sông Hồng. Tương tự như vậy, tại TP Hồ Chí Minh, JICA đã hỗ trợ vốn vay ODA để xây dựng Đại lộ Đông Tây, trục đường xuyên tâm thành phố, nhằm phát triển lại đô thị và cải thiện tình hình giao thông. Hơn nữa, với mục đích cải thiện triệt để tình hình giao thông đô thị, JICA đã bắt đầu khởi động dự án xây dựng đường sắt đô thị trên cao (tuyến số 1) và tàu điện ngầm cho Hà Nội (tuyến số 2) cũng như tàu điện ngầm cho TP Hồ Chí Minh (tuyến số 1).

Tại các đô thị, do năng lực thoát nước yếu nên đã phát sinh vấn đề ngập lụt và môi trường xuống cấp, để cải thiện tình trạng này, JICA đã thực hiện các dự án cải thiện môi trường nước và hệ thống thoát nước cho Hà Nội và TP Hồ Chí Minh. Các dự án này đều đã hoàn thành giai đoạn 1 và đang bắt đầu giai đoạn 2. Ngoài ra, các dự án tương tự cũng đã bắt đầu tại Hải Phòng, Huế và Bình Dương.

Đại lộ Đông Tây, TP HCM

Cải thiện môi trường nước TP HCM (Nhà máy xử lý nước thải)

(4) Cơ sở hạ tầng nông thôn, hỗ trợ doanh nghiệp vừa và nhỏ...

Kể từ năm 1993, JICA đã hỗ trợ cải tạo đường bộ, cấp nước và cấp điện cho các khu vực nông thôn, và sau đó liên tục cung cấp tín dụng chuyên ngành nhằm đáp ứng nhu cầu đa dạng về CSHT nông thôn gồm hệ thống tưới tiêu qui mô nhỏ, trồng rừng, ... giúp cải thiện CSHT nông thôn của các tỉnh, đóng góp vào sự phát triển kinh tế cũng như cải thiện điều kiện sống của các địa phương.

Hơn nữa, từ giữa những năm 1990, nhằm thúc đẩy phát triển các ngành nghề sản xuất, JICA tiến hành cho vay hỗ trợ các doanh nghiệp vừa và nhỏ thông qua Ngân hàng Nhà nước và các ngân hàng thương mại. Ngoài ra, JICA còn hợp tác với các nhà tài trợ như Ngân hàng Thế giới để cho vay hỗ trợ ngân sách phục vụ kế hoạch giảm nghèo.

(5) Đảm bảo chất lượng và an toàn công trình

Để Việt Nam tăng cường năng lực cạnh tranh về kinh tế và phát triển bền vững, lĩnh vực xây dựng CSHT như GTVT, điện lực... đòi hỏi phải được nâng lên một tầm cao mới. Do vậy, gần đây các dự án hợp tác vốn vay tập trung vào những công trình có quy mô lớn và độ khó về kỹ thuật cao như tàu điện ngầm, đường sắt đô thị tại Hà Nội và TP Hồ Chí Minh.... JICA hiện đang thực hiện hợp tác kỹ thuật nhằm nâng cao chất lượng và tính an toàn của các công trình, đồng thời cũng hợp tác với các nhà tài trợ khác để giúp cải thiện các chính sách cần thiết cho việc triển khai thuận lợi các công trình như chính sách về giải phóng mặt bằng, tái định cư, các thủ tục và công tác đấu thầu...

2) Viện trợ không hoàn lại

Trong hợp tác hỗ trợ về kinh phí, hợp tác viện trợ không hoàn lại¹ được kết hợp với hợp tác kỹ thuật, đặt trọng tâm vào việc nâng cao mức sống cho người dân (nhu cầu cơ bản của con người) tập trung hỗ trợ cho các lĩnh vực y tế sức khỏe và phát triển nông thôn. Viện trợ không hoàn lại được nổi bật vào năm 1992 bằng dự án cải tạo Bệnh viện Chợ Rẫy (bệnh viện này được Nhật Bản xây dựng vào năm 1974), sau đó liên tục triển khai nhằm hỗ trợ nâng cấp các bệnh viện trọng điểm tại Hà Nội, Huế và Hòa Bình; xây dựng trường học tại các vùng khó khăn; xây dựng cầu và đường nông thôn; cấp nước; trồng rừng... với mức hỗ trợ khoảng 6-9 tỉ Yên/năm. Trong những năm gần đây, để đáp ứng những nhu cầu mới trong lĩnh vực y tế sức khỏe, JICA đã hỗ trợ xây dựng Nhà máy sản xuất vắc xin sởi và lắp đặt phòng xét nghiệm an toàn sinh học cấp độ 3 cho Viện Vệ sinh Dịch tễ Trung ương để tiến hành xét nghiệm cần thiết nhằm tăng cường các biện pháp phòng chống các bệnh truyền nhiễm như cúm gia cầm.... Hơn nữa, JICA đã cung cấp các trang thiết bị như máy soi X-quang cỡ lớn nhằm nâng cao năng lực hải quan. Tuy nhiên, cùng với quá trình phát triển kinh tế của Việt Nam, kinh phí cho viện trợ không hoàn lại hàng năm đang có xu hướng giảm dần. Những năm gần đây tổng kinh phí cho viện trợ không hoàn lại còn khoảng 3 tỉ yên/năm.

Nhà máy sản xuất vắc xin sởi

Cung cấp trang thiết bị cho Bệnh viện Nhi Trung ương

¹ Trước khi thành lập JICA mới vào tháng 10/2008, mọi hình thức hợp tác viện trợ không hoàn lại do Bộ Ngoại giao Nhật Bản thực hiện, JICA chỉ thực hiện công tác khảo sát và thúc đẩy thực thi.

Hợp tác kỹ thuật

1) Hỗ trợ xây dựng qui hoạch phát triển

Hợp tác kỹ thuật cho Việt Nam được bắt đầu từ năm 1993. Thông qua các nghiên cứu phát triển (gồm các qui hoạch tổng thể và nghiên cứu khả thi) như Qui hoạch phát triển giao thông khu vực phía Bắc, Nghiên cứu cải thiện môi trường nước ở Hà Nội ..., JICA đã hỗ trợ phát triển kinh tế xã hội cho Việt Nam một cách tổng thể. Những nghiên cứu phát triển sau đó về chiến lược phát triển giao thông vận tải quốc gia ở Việt Nam, quy hoạch tổng thể phát triển năng lượng điện, tổng quan về tiết kiệm năng lượng, qui hoạch phát triển đô thị hoặc qui hoạch giao thông cho Hà Nội và TP Hồ Chí Minh, qui hoạch tổng thể phát triển khu vực Tây Bắc, chiến lược phát triển liên kết TP Đà Nẵng và vùng phụ cận, qui hoạch tổng thể an toàn giao thông toàn quốc..., đã hỗ trợ xây dựng các Qui hoạch có mức ưu tiên cao phục vụ cho công cuộc xây dựng đất nước của Việt Nam. Các nghiên cứu này đã trở thành cơ sở cho việc hỗ trợ xây dựng CSHT bằng nguồn vốn vay ODA của Nhật Bản.

2) Dự án hợp tác kỹ thuật

JICA đã tiến hành đào tạo nguồn nhân lực cho Việt Nam và chuyển giao các kỹ thuật, kinh nghiệm của Nhật Bản thông qua việc cử các chuyên gia dài hạn (2-5 năm) và cử cán bộ đối tác đi đào tạo ở Nhật Bản trong các dự án hợp tác kỹ thuật trong các lĩnh vực ưu tiên như: y tế, nông nghiệp và phát triển nông thôn, và cải thiện môi trường.

Trong lĩnh vực y tế, JICA đã liên tục cử chuyên gia Nhật Bản đến 3 bệnh viện trọng điểm ở miền Bắc (BV Bạch Mai), miền Trung (BV TW Huế) và miền Nam (BV Chợ Rẫy) hỗ trợ đào tạo nguồn nhân lực ngành y tế. Bên cạnh đó, thông qua việc tăng cường hệ thống đào tạo tại các bệnh viện trọng điểm này cho các bệnh viện tỉnh trong khu vực, JICA đã đóng góp vào việc nâng cao chất lượng y tế của toàn khu vực. Tương tự như vậy, JICA cũng đã thực hiện hợp tác kỹ thuật đối với bệnh viện tỉnh Hòa Bình nhằm xây dựng và tăng cường cơ chế liên kết với các bệnh viện tuyến huyện, qua đó góp phần cải thiện dịch vụ y tế tại địa phương.

Trong lĩnh vực nông nghiệp và phát triển nông thôn, tiếp theo hỗ trợ cho trường Đại học Nông nghiệp và các viện nghiên cứu để nâng cao năng suất, JICA đã thực hiện các dự án hợp tác kỹ thuật với đối tượng là khu vực nông thôn điển hình tại miền Bắc nhằm tăng cường quản lý hệ thống tưới tiêu với sự tham gia của nông dân và nâng cao chức năng của các hợp tác xã, qua đó góp phần nâng cao mức sống cho nông dân. Những thành quả này đang được mở rộng sang các địa phương khác.

Còn trong lĩnh vực môi trường, ngoài việc tiến hành hợp tác kỹ thuật để cải thiện môi trường nước của đô thị và tăng cường quản lý rừng, lấy Hà Nội làm thành phố mẫu, JICA hợp tác với các tổ chức đoàn thể nhân dân và các tổ chức phi chính phủ thực hiện các hoạt động tuyên truyền phổ biến sáng kiến 3R (Reduce: giảm thiểu, Reuse: tái sử dụng, Recycle: tái chế) hướng đến xây dựng một xã hội bền vững.

Đào tạo nguồn nhân lực nước khu vực miền Trung

Dự án phát triển nông thôn có sự tham gia của người dân tại tỉnh Gia Lai

3) Cải thiện chế độ chính sách

Trong lĩnh vực hỗ trợ cải thiện chính sách kinh tế, trong suốt 6 năm kể từ năm 1995, nghiên cứu về chính sách phát triển kinh tế trong giai đoạn chuyển sang nền kinh tế theo định hướng thị trường (dự án Ishikawa) đã được thực hiện. Qua đó một nhóm học giả Nhật Bản đã thực hiện khảo sát nghiên cứu và đưa ra các đề xuất trong rất nhiều lĩnh vực đa dạng như: chính sách kinh tế, tài chính ngân hàng, phát triển sản xuất, nông nghiệp, cải cách doanh nghiệp quốc doanh... đóng vai trò to lớn trong hỗ trợ các chính sách về kinh tế theo định hướng thị trường và chiến lược phát triển của Việt Nam. JICA đã cử chuyên gia với tư cách cố vấn chính sách đến làm việc tại Bộ Nông nghiệp và Phát triển Nông thôn, Bộ Tài nguyên và Môi trường, Bộ Y tế... Trong lĩnh vực tài chính, thông qua việc cử chuyên gia đến Ngân hàng Nhà nước Việt Nam, JICA thực hiện hợp tác kỹ thuật hỗ trợ các nghiệp vụ như chính sách tài chính, phát hành trái phiếu, giám sát ngân hàng... nhằm nâng cao năng lực cho Ngân hàng Nhà nước Việt Nam.

Bên cạnh đó, hợp tác nhà nước và tư nhân của cả Việt Nam và Nhật Bản trở thành một trụ cột quan trọng nhằm cải thiện môi trường đầu tư của Việt Nam. Tại Việt Nam, được sự hỗ trợ của Đại sứ quán Nhật Bản và Hiệp hội Doanh nghiệp Nhật Bản, chương trình hợp tác nhà nước và tư nhân Việt - Nhật với tên gọi “Sáng kiến chung Việt - Nhật” nhằm hoàn thiện môi trường kinh doanh đã được hình thành vào năm 2003. Chương trình này đã đưa ra những khuyến nghị cụ thể đối với Chính phủ Việt Nam nhằm cải thiện môi trường đầu tư với sự hợp tác của Bộ Công thương, Phòng Thương mại và Công nghiệp Việt Nam... và chủ yếu với Bộ Kế hoạch và Đầu tư (BKHĐT) để thúc đẩy thực hiện. Dựa trên nội dung của sáng kiến này, JICA hỗ trợ cải thiện môi trường đầu tư thông qua việc cử các chuyên gia đến làm việc tại BKHĐT (Cục Đầu tư Nước ngoài), Tổng cục Thuế, Tổng cục Hải quan ...

Thêm vào đó, từ nửa sau thập kỷ 90 cho đến nay, trong nhiều năm JICA đã liên tục cử các nhóm chuyên gia gồm thẩm phán, luật sư và kiểm sát viên sang Việt Nam hỗ trợ xây dựng dự thảo Luật dân sự và đào tạo nguồn nhân lực trong lĩnh vực luật pháp, qua đó hỗ trợ xây dựng pháp luật vốn là nền tảng cho quá trình hiện đại hóa kinh tế xã hội Việt Nam và cải thiện chế độ tư pháp.

4) Chương trình đào tạo tại Nhật Bản

Từ năm 1991, JICA đã nối lại hoạt động tiếp nhận học viên đối với Việt Nam. Kết hợp chặt chẽ và là một phần của chương trình hợp tác kỹ thuật, chương trình đào tạo tại Nhật Bản thực hiện đào tạo những cán bộ nòng cốt cũng như thực hiện những khóa đào tạo nhằm cải thiện chế độ chính sách. Căn cứ trên nhu cầu đào tạo nhân lực của Việt Nam, các lĩnh vực đào tạo chủ yếu là hỗ trợ cải thiện các chính sách kinh tế, giao thông vận tải, y tế, nông nghiệp và phát triển nông thôn, môi trường và quản trị nhà nước. Hàng năm có khoảng hơn 600 người Việt Nam tham gia các khóa đào tạo tại Nhật Bản. Sau khi về nước, học viên trở thành các cán bộ đối tác nòng cốt hỗ trợ cho các hoạt động của JICA tại các cơ quan hành chính... và góp phần vào việc cải thiện chế độ chính sách tại Việt Nam.

Kiểm dịch thực vật (đào tạo cho từng nước)

Khóa đào tạo nghề (Chương trình đào tạo dành cho các nhà lãnh đạo trẻ)

Giờ dạy cho trẻ khuyết tật

Phòng chống thiên tai có sự tham gia của người dân tại Huế

5) Chương trình tình nguyện viên và Chương trình đối tác phát triển

Từ năm 1995, JICA đã bắt đầu cử các tình nguyện viên hợp tác hải ngoại Nhật Bản đến Việt Nam trong các lĩnh vực y tế sức khỏe, phát triển nông thôn, dạy tiếng Nhật, hỗ trợ trẻ khuyết tật ... Cho đến cuối tháng 12 năm 2011 đã có tổng cộng 320 tình nguyện viên sang làm việc tại Việt Nam. Bên cạnh đó, từ năm 2001, JICA đã bắt đầu cử các tình nguyện viên cao cấp hỗ trợ đào tạo cho các doanh nghiệp vừa và nhỏ, và ngành công nghiệp phụ trợ. Vào thời điểm cuối tháng 1/2012, hiện đang có 45 tình nguyện viên và 23 tình nguyện viên cao cấp làm việc tại các tỉnh thành trên toàn quốc, từ tỉnh Quảng Ninh đến tận tỉnh Cà Mau.

Chương trình đối tác phát triển là chương trình hợp tác kỹ thuật cấp cơ sở của JICA do các tổ chức phi chính phủ (NGO), trường đại học, chính quyền địa phương... tại Nhật Bản thực hiện. Được bắt đầu triển khai từ năm 2002, với mục đích đem lại lợi ích trực tiếp đến cho người dân địa phương, cho đến nay JICA đã và đang triển khai các hoạt động trong những lĩnh vực sau: cải thiện dinh dưỡng cho mẹ và bé, cung cấp nước sạch, hỗ trợ giáo dục cho khu vực nghèo, tăng cường khả năng ứng phó với thiên tai của cộng đồng, tăng cường giáo dục cho trẻ khuyết tật... Ngoài ra, trong hợp tác với các chính quyền địa phương Nhật Bản: tỉnh Chiba, tỉnh Fukuoka, tỉnh Okinawa, tỉnh Yokohama, thành phố Kitakyusyu... và phát huy thế mạnh của các địa phương đó, JICA thực hiện các dự án trong lĩnh vực cải thiện môi trường nước, cải thiện năng lực duy tu vận hành trạm bơm nước, áp dụng sáng kiến 3R vào xử lý rác thải, bảo tồn tài nguyên du lịch, giáo dục môi trường...

Chùa Cầu TP Hội An - Di sản văn hóa thế giới

Bảo tồn di tích TP Hội An

Quá trình Phát triển của JICA tại Việt Nam

1992	Nhật Bản nổi lại viện trợ cho Việt Nam
1994	Quỹ Hợp tác Kinh tế Hải ngoại Nhật Bản (OECF) đặt Văn phòng đại diện tại Hà Nội Ký kết Công hàm về Cử Tình nguyện viên Hợp tác Hải ngoại Nhật Bản
1995	Thành lập Văn phòng JICA Việt Nam tại Hà Nội Bắt đầu cử Tình nguyện viên Hợp tác Hải ngoại Nhật Bản
1998	Ký kết Hiệp định Hợp tác Kỹ thuật Việt Nam –Nhật Bản
10/1999	Ngân hàng Hợp tác Quốc tế Nhật Bản (JBIC) được thành lập từ việc sát nhập hai tổ chức: OECF và Ngân hàng Xuất-Nhập khẩu Nhật Bản (JEXIM)
2002	Thành lập Văn phòng liên lạc JICA tại TP Hồ Chí Minh
10/2008	Bộ phận vốn vay ODA của JBIC sát nhập với JICA thành JICA mới

Thành tích của JICA

(1) Hợp tác hỗ trợ về kinh phí (vốn thực hiện, đơn vị: trăm triệu yên)

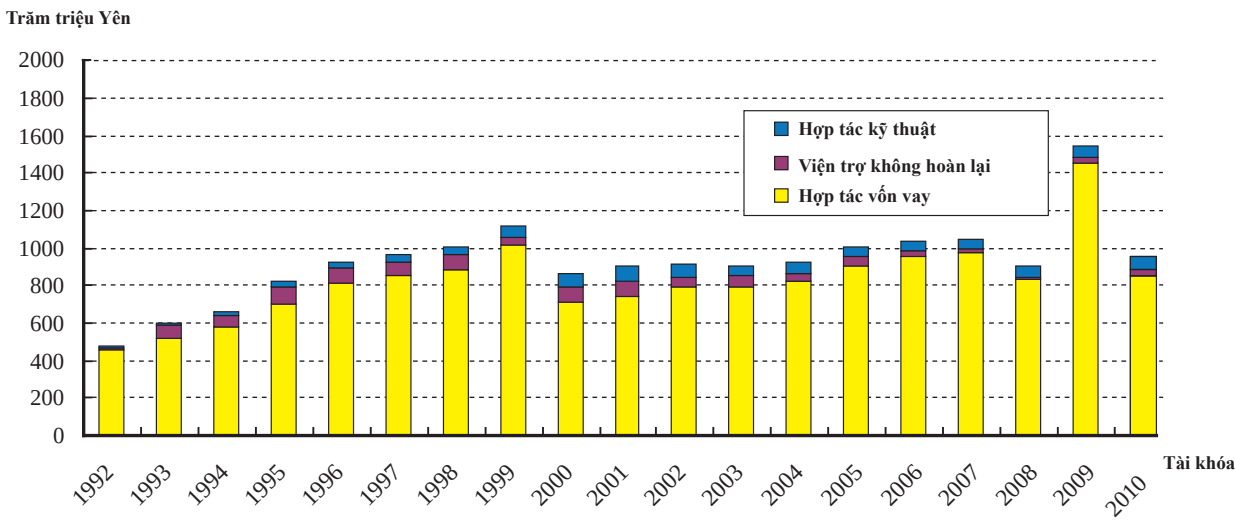
Năm tài khóa	2006	2007	2008	2009	2010
Hợp tác vốn vay	950,78	978,53	832,01	1.456,13 (*)	865,68
Viện trợ không hoàn lại	27,49	17,94	13,08	28,26	34,6

Ghi chú: Không kể những dự án viện trợ cho an toàn con người ở cấp cơ sở
(*) Hợp tác vốn vay của năm tài khóa 2009 bao gồm 47,9 tỉ yên là vốn vay hỗ trợ kích thích kinh tế

(2) Hợp tác kỹ thuật

Năm tài khóa	2006	2007	2008	2009	2010
Tổng kinh phí (trăm triệu yên)	52,75	51,98	59,65	61,42	71,52
Số học viên mới	1.410	1.221	1.597	983	1.176
Số chuyên gia mới (dài hạn)	448	443(23)	423(21)	556(28)	793(52)
Số tình nguyện viên mới	22	49	53	69	39

Thống kê hỗ trợ ODA của Nhật Bản dành cho Việt Nam

3. Các loại hình hợp tác của JICA

Từ tháng 10/2008, ngoài thực hiện hợp tác kỹ thuật (HTKT), JICA mới còn chịu trách nhiệm triển khai hỗ trợ về kinh phí (bao gồm hợp tác vốn vay và viện trợ không hoàn lại). Nhờ lập kế hoạch và triển khai các hình thức hợp tác này một cách tổng hợp và có hệ thống mà JICA có thể thực hiện hỗ trợ với hiệu quả cao hơn.

● Hợp tác kỹ thuật:

Thông qua cử chuyên gia Nhật Bản đến làm việc với các cơ quan đối tác của các nước đang phát triển, JICA tiến hành thực hiện các dự án HTKT để đào tạo nguồn nhân lực và chuyển giao kỹ thuật, chương trình đào tạo tại Nhật Bản cho từng nước và theo chủ đề nhằm đào tạo kỹ năng và chuyên môn kỹ thuật, cũng như thực hiện chương trình đối tác phát triển nhằm phát huy kinh nghiệm và công nghệ của các trường đại học, tổ chức phi chính phủ... của Nhật Bản.

Hiện nay, JICA triển khai thực hiện hơn 40 dự án HTKT và cử gần 70 chuyên gia dài hạn sang Việt Nam.

● Hợp tác vốn vay:

Đây là chương trình hỗ trợ cho các nước đang phát triển những khoản vay dài hạn với lãi suất thấp. Lĩnh vực ưu tiên là tập trung hỗ trợ trang bị CSHT, điện, giao thông cũng như hỗ trợ cải thiện môi trường nước cho các đô thị, phát triển địa phương nông thôn, phát triển doanh nghiệp vừa và nhỏ, giáo dục đại học và sau đại học...

* Điều kiện vay vốn (năm tài khóa 2011)

- Điều kiện chuẩn: Lãi suất 1,4%/năm, thời hạn trả nợ 30 năm (trong đó thời gian ân hạn 10 năm), điều kiện không ràng buộc
- Vốn vay điều khoản đặc biệt dành cho các đối tác kinh tế STEP: Lãi suất 0,2%/năm, thời hạn trả nợ 40 năm (trong đó thời gian ân hạn 10 năm), điều kiện ràng buộc là phải có sự tham gia của Nhật Bản

● Viện trợ không hoàn lại:

Đây là chương trình cung cấp vốn không phải hoàn trả nhằm hỗ trợ cho các nước đang phát triển. Các dự án viện trợ không hoàn lại được thực hiện để cải thiện những nhu cầu cơ bản của con người như dịch vụ y tế, phát triển nông thôn, cấp nước...

● Cử tình nguyện viên:

Đây là chương trình cử những người Nhật có nguyện vọng phát huy những kinh nghiệm và kỹ thuật của mình để đóng góp một cách tình nguyện cho sự phát triển của các nước đang phát triển. Có hai hình thức cử tình nguyện viên là “Tình nguyện viên hợp tác hải ngoại Nhật Bản” - là những người ở độ tuổi 20 - 30 và “Tình nguyện viên cao cấp” - là những người trên 40 tuổi.

● Cứu trợ thiên tai khẩn cấp:

Đây là chương trình hỗ trợ kinh phí, hàng hóa và nhân lực cần thiết cho các hoạt động cứu trợ tại các nước bị ảnh hưởng thiên tai nặng nề. Tại khu vực Châu Á, JICA đã tiến hành cứu trợ khẩn cấp cho thảm họa lũ lụt tại Thái Lan năm 2011 cũng như cho đợt lũ vừa qua tại Đồng bằng sông Cửu Long.

Cầu Bình

Cứu trợ khẩn cấp lũ lụt Đồng bằng sông Cửu Long

III. Hợp tác của JICA tại Việt Nam

1. Tình hình phát triển kinh tế xã hội của Việt Nam

Trải qua thời kỳ chiến tranh kéo dài thống nhất đất nước cho tới năm 1975 và sau đó là thời kỳ kinh tế chậm phát triển, Việt Nam đã lựa chọn thực hiện chính sách “Đổi mới” vào năm 1986 và hiện nay đang tiến hành công nghiệp hóa hiện đại hóa đất nước trên cơ sở nền kinh tế thị trường. Từ năm 2001 đến 2007, mức tăng trưởng kinh tế trung bình đạt 7,5% /năm, năm 2010 đạt 6,8% và đạt mức cao thứ hai tại châu Á chỉ sau Trung Quốc. Thêm vào đó, tháng 1/2007, Việt Nam đã gia nhập Tổ chức Thương mại Thế giới (WTO). Nền kinh tế phát triển mạnh mẽ, tỉ lệ nghèo giảm từ 58% vào năm 1993 xuống 37% vào năm 1998 và còn có 12,3% vào năm 2009. Hơn nữa, Kế hoạch Phát triển Kinh tế - Xã hội 5 năm (2006-2010) đã đặt ra các mục tiêu: cơ bản trở thành nước công nghiệp vào năm 2020, và vào năm 2010, thu nhập bình quân đầu người đã vượt mức 1000 USD, đưa Việt Nam từ một nước thu nhập thấp sang nhóm nước có thu nhập trung bình.

Để đạt được những mục tiêu nêu trên, Việt Nam cần phải giải quyết nhiều vấn đề. Trong xu thế hội nhập kinh tế thế giới tiến triển nhanh chóng, tăng cường tính cạnh tranh kinh tế là không thể thiếu được để Việt Nam duy trì phát triển bền vững. Để làm được điều đó, Việt Nam cần phải xây dựng tốt CSHT như hệ thống giao thông vận tải, cung cấp điện ổn định cũng như cải thiện các hệ thống cơ chế chính sách nhằm phát triển ngành công nghiệp trong nước và thu hút đầu tư nước ngoài. Tuy nhiên, mặt trái của tăng trưởng kinh tế nhanh là gia tăng khoảng cách giàu nghèo và khoảng cách phát triển giữa vùng nông thôn và thành thị. Ngoài ra, môi trường bị ảnh hưởng nặng nề do quá trình đô thị hóa và công nghiệp hóa cũng đang trở thành vấn đề nghiêm trọng. Hơn nữa, cần thiết phải có những biện pháp đối phó với những ảnh hưởng của biến đổi khí hậu lâu dài - nguyên nhân gây ra những thiệt hại của bão lũ tại miền Bắc và miền Trung, ngập lụt tại các đô thị, và nước biển dâng cao tập trung ở khu vực đồng bằng sông Cửu Long.

Chỉ số phát triển của Việt Nam	
Diện tích (Nghìn km²)	332
Dân số (Triệu người)	86,92
Tỉ lệ tăng dân số (%/năm)	1,1 (so với năm trước)
Tổng sản phẩm quốc dân (GNI) bình quân đầu người (USD)	1.169 (2010)
Tốc độ tăng trưởng kinh tế (%)	5,9 (năm 2011)
Biến động giá cả (%)	18,58 (so với năm 2010)
Chỉ số phát triển con người (HDI năm 2007)	0,593 vị trí 128 (trong 187 quốc gia)
Tỉ lệ biết chữ (%)	92,8
Tỉ lệ học sinh học tiểu học (%)	94
Tỉ lệ tử vong của sản phụ (trong 100.000 người)	56
Tỉ lệ tử vong của trẻ dưới 5 tuổi (trong 1.000 trẻ)	24
Tuổi thọ bình quân (năm)	75,2
Tỉ lệ dân số không được dùng nguồn nước sạch (%)	9,3
Tỉ lệ phát thải CO ₂ bình quân đầu người (%)	1,5

Nguồn: “Báo cáo Phát triển Con người 2011” của UNDP, “Niên giám Thống kê 2010” của Tổng cục Thống kê và báo cáo “Tình hình trẻ em thế giới 2011” của UNICEF.

2. Định hướng cơ bản trong hỗ trợ dành cho Việt Nam

Căn cứ trên Kế hoạch Hỗ trợ cho Việt Nam của Chính phủ Nhật Bản và hỗ trợ Việt Nam đạt được mục tiêu quốc gia: “đến năm 2010 đưa Việt Nam ra khỏi các nước kém phát triển (trở thành nước có thu nhập trung bình)” và “đến năm 2020 cơ bản trở thành nước công nghiệp”, JICA tiến hành hợp tác tập trung vào 4 lĩnh vực ưu tiên: (1) Thúc đẩy tăng trưởng và tăng cường năng lực cạnh tranh quốc tế; (2) Cải thiện điều kiện sống và thu hẹp khoảng cách phát triển; (3) Bảo vệ môi trường; (4) Tăng cường quản trị Nhà nước.

1) Các lĩnh vực ưu tiên hợp tác

(1) Thúc đẩy tăng trưởng và tăng cường năng lực cạnh tranh quốc tế

Trong bối cảnh Việt Nam phải chịu ảnh hưởng cạnh tranh quốc tế khốc liệt do gia nhập WTO vào tháng 1/2007, để trở thành nước công nghiệp, trước hết Việt Nam cần phải thúc đẩy tăng trưởng kinh tế và tăng cường hợp tác quốc tế. Để hỗ trợ mục tiêu này, JICA triển khai hỗ trợ một cách tổng hợp gồm các hoạt động phần mềm với trọng tâm là xây dựng và thực hiện các cơ chế chính sách kinh tế, đào tạo nguồn nhân lực phục vụ các ngành kinh tế; và các hoạt động phần cứng với trọng tâm là xây dựng và vận hành CSHT phục vụ cho các ngành kinh tế. Cụ thể, JICA hỗ trợ cải cách doanh nghiệp Nhà nước, phát triển ngành công nghiệp phụ trợ và các doanh nghiệp vừa và nhỏ, phát triển đô thị, tăng cường hạ tầng GTVT, cung cấp điện ổn định.

(2) Cải thiện điều kiện sống và thu hẹp khoảng cách phát triển

Để vừa phát triển kinh tế vừa xây dựng xã hội công bằng, Việt Nam cần phải thực hiện các chương trình để cải thiện mức sống và thu hẹp khoảng cách phát triển. JICA hợp tác hỗ trợ cải thiện các dịch vụ xã hội như y tế và giáo dục; phát triển địa phương thông qua việc tăng cường năng lực cho các HTX, xây dựng CSHT nông thôn như đường nông thôn, hệ thống cấp nước, hệ thống thủy lợi và phát triển ngành nghề thủ công... Bên cạnh đó, nhằm đối phó với những thiệt hại do thiên tai gây ra, JICA cũng hỗ trợ tăng cường năng lực phòng chống thiên tai trên cơ sở kinh nghiệm của Nhật Bản.

(3) Bảo vệ môi trường

Tại Việt Nam, cùng với sự phát triển của công nghiệp và đô thị hóa, các vấn đề môi trường như ô nhiễm nguồn nước và không khí đang trở nên nghiêm trọng. Vì vậy, phát huy những kinh nghiệm của Nhật Bản về phòng chống ô nhiễm và bảo vệ môi trường, JICA hợp tác nhằm cải thiện hệ thống thoát nước, xử lý nước thải đô thị, quản lý rác thải, trồng rừng, tăng cường quản lý rừng và nguồn nước.

(4) Tăng cường quản trị Nhà nước

Trong nền kinh tế thị trường và phân cấp quản lý cho địa phương, việc cải thiện hệ thống pháp lý và tăng cường năng lực hành chính là vấn đề cần giải quyết. Hơn nữa, Chính phủ Việt Nam đã xem phòng chống tham nhũng là một vấn đề quan trọng. Do vậy, tăng cường quản trị nhà nước là nền tảng cho sự phát triển của Việt Nam, và JICA cũng xem đây là lĩnh vực cơ bản để thực hiện hiệu quả 3 lĩnh vực ưu tiên nêu trên.

2) Khu vực trọng tâm

JICA tập trung hợp tác vào các khu vực trung tâm kinh tế gồm phía Bắc là Hà Nội, phía Nam là TP HCM, và ở miền Trung là Đà Nẵng. Hơn nữa, trên quan điểm thu hẹp khoảng cách phát triển và giảm nghèo, JICA còn tập trung hỗ trợ cho khu vực miền núi phía Bắc, khu vực Tây Nguyên và khu vực đồng bằng sông Cửu Long.

3. Các lĩnh vực ưu tiên hợp tác

3-1 Thúc đẩy Tăng trưởng và Tăng cường Năng lực Cạnh tranh Quốc tế

1) Cải thiện môi trường kinh doanh và phát triển khu vực kinh tế tư nhân

Những năm gần đây, Việt Nam luôn đạt mức tăng trưởng cao nhờ lượng đầu tư nước ngoài tăng do xây dựng CSHT, cải thiện môi trường đầu tư và các cơ chế chính sách. Trong tương lai, để tiếp tục duy trì mức tăng trưởng cao và thực hiện được mục tiêu quốc gia: “Đến năm 2010 đưa Việt Nam ra khỏi các nước kém phát triển, đến năm 2020 cơ bản trở thành nước công nghiệp”, không thể thiếu được việc phát triển khu vực kinh tế tư nhân có đủ năng lực cạnh tranh quốc tế. Do vậy, cần phải cải thiện hơn nữa môi trường kinh doanh như cải cách các doanh nghiệp nhà nước và lĩnh vực tín dụng ngân hàng; đặc biệt không thể thiếu được việc xây dựng các cơ chế chính sách phù hợp với thể lệ của WTO và thực hiện chúng một cách nghiêm túc.

Mặt khác, trong bối cảnh đầu tư trực tiếp nước ngoài vào các ngành sản xuất tại Việt Nam chủ yếu là công nghiệp lắp ráp với đặc điểm cơ bản là sử dụng lao động giá rẻ thì việc phát triển ngành công nghiệp phụ trợ để cung cấp phụ tùng là rất cần thiết. Muốn vậy, cần phải có các biện pháp hỗ trợ như đào tạo kỹ thuật viên và đội ngũ quản lý người Việt, cải thiện chính sách phát triển doanh nghiệp vừa và nhỏ, hỗ trợ về vốn...

Trong bối cảnh đó, JICA hợp tác hỗ trợ Việt Nam trong 4 mảng trọng tâm sau đây:

(1) Xây dựng và thực thi các chế độ chính sách kinh tế

Trong bối cảnh Việt Nam đã gia nhập WTO và ký kết Hiệp định hợp tác kinh tế Việt - Nhật, để tăng cường năng lực cạnh tranh quốc tế ứng phó với tiến triển của hội nhập kinh tế thế giới cần thiết phải cải thiện việc xây dựng và thực thi các chế độ chính sách kinh tế trong thống kê, quyền sở hữu trí tuệ, chứng nhận hợp chuẩn, chính sách cạnh tranh, hành chính hải quan, quản lý thuế vụ, thúc đẩy đầu tư, phát triển doanh nghiệp vừa và nhỏ và nền công nghiệp phụ trợ ... Nhằm hỗ trợ cải thiện những vấn đề này, dựa trên nội dung của Sáng kiến chung Việt – Nhật (đang triển khai giai đoạn 4 từ 7/2011 đến 12/2012), JICA tích cực thực hiện các dự án hợp tác kỹ thuật và cử chuyên gia đến các bộ ngành liên quan.

(2) Cải cách lĩnh vực tài chính

Thông qua chương trình đào tạo và cử chuyên gia đến làm việc tại Ngân hàng Nhà nước Việt Nam, JICA hỗ trợ tăng cường chức năng giám sát tài chính, các chính sách tài chính, và đào tạo nhân lực cũng như hỗ trợ tăng cường chức năng điều hành và cơ cấu quản lý rủi ro cho cơ quan tín dụng chính sách là Ngân hàng Phát triển Việt Nam.

Khóa học kinh doanh (Trung tâm Hợp tác nguồn Nhân lực Việt Nam – Nhật Bản)

Quản lý chất lượng sản xuất (Tinh nguyện viên cao cấp)

(3) Phát triển doanh nghiệp vừa và nhỏ

Để hỗ trợ các chính sách phát triển doanh nghiệp vừa và nhỏ của Chính phủ Việt Nam, JICA tiến hành cho vay hỗ trợ các doanh nghiệp vừa và nhỏ bằng nguồn vốn vay ODA cũng như hỗ trợ cải thiện các chế độ chính sách thông qua việc cử chuyên gia đến làm việc tại Bộ KHĐT (Cục phát triển doanh nghiệp)... Mặt khác, JICA còn thực hiện các chương trình hỗ trợ như hướng dẫn về điều hành và kỹ thuật cho doanh nghiệp vừa và nhỏ, giúp các trường đào tạo phát triển lực lượng lao động có năng lực cao phục vụ cho sản xuất, giúp các doanh nghiệp tiếp cận nguồn vốn một cách dễ dàng hơn.

(4) Đào tạo nhân lực cho sản xuất

Hướng đến mục tiêu đào tạo lực lượng sản xuất gồm các kỹ thuật viên và các nhà quản lý làm đầu tàu cho sự tăng trưởng kinh tế của Việt Nam, JICA hỗ trợ tiếp nhận lưu học sinh và thực hiện hợp tác kỹ thuật cho giáo dục đại học ngành kỹ thuật và công nghệ thông tin..... Hơn nữa, để đào tạo nguồn nhân lực cần thiết cho phát triển công nghiệp phụ trợ và các doanh nghiệp vừa và nhỏ, JICA cử tình nguyện viên cao cấp nhằm chuyển giao những kinh nghiệm và công nghệ của các doanh nghiệp Nhật Bản.

2) Cung cấp năng lượng ổn định

Trong 10 năm qua, mức tiêu thụ điện năng đã tăng với mức trung bình hơn 13%-14%/năm. Trong tương lai, nhu cầu điện năng được dự tính sẽ tăng từ 46.000 GWh vào năm 2005 lên 257.000 GWh vào năm 2020 (tăng 5,6 lần). Mặt khác, lượng dầu thô và khí đốt sản xuất trong nước đang dần chững lại và đến năm 2015 mức năng lượng nhập khẩu vượt mức năng lượng xuất khẩu sẽ khiến Việt Nam trở thành nước nhập khẩu năng lượng. Để Việt Nam có thể cung cấp năng lượng một cách ổn định, JICA tập trung hỗ trợ trong 4 mảng trọng tâm sau đây:

(1) Tăng cường năng lực cấp điện

JICA tăng cường hợp tác qua các hoạt động như phát triển các nhà máy phát điện và xây dựng mạng truyền tải điện, xây dựng CSHT khu vực xung quanh dự án để thúc đẩy đầu tư từ nguồn vốn tư nhân (xây dựng cảng ở nơi sẽ xây dựng nhà máy phát điện sử dụng than nhập khẩu...), đào tạo nguồn nhân lực phục vụ cho việc duy tu bảo dưỡng các cơ sở điện lực, xây dựng và phổ biến tiêu chuẩn kỹ thuật điện, tiêu chuẩn an toàn, tăng cường cơ chế quản lý môi trường qua việc giới thiệu các kỹ thuật môi trường tiên tiến ...

(2) Đảm bảo cung cấp ổn định năng lượng thô

JICA đang hỗ trợ xây dựng kế hoạch cơ bản nhằm đảm bảo có được nguồn nhiên liệu (than đá, dầu hỏa, khí đốt) cần thiết cho việc phát điện.

(3) Khuyến khích tiết kiệm năng lượng

JICA đang hỗ trợ xây dựng các công trình tiết kiệm năng lượng cũng như thực hiện các chính sách tiết kiệm năng lượng thông qua việc xây dựng quy hoạch tổng thể và văn bản pháp quy về tiết kiệm năng lượng, tăng cường chức năng của Trung tâm tiết kiệm năng lượng.

(4) Xây dựng chính sách năng lượng tổng hợp

JICA hỗ trợ xây dựng quy hoạch tổng thể về năng lượng, xây dựng cơ sở dữ liệu thống kê về năng lượng,...

Nhà máy nhiệt điện Ô Môn

Đường dây tải điện 500KV Phú Mỹ - TP HCM

3) Phát triển đô thị và xây dựng mạng lưới giao thông vận tải

JICA đã hỗ trợ cải thiện hệ thống CSHT giao thông vận tải trọng yếu như đường bộ, cảng biển, cảng hàng không, ... bằng nguồn vốn vay ODA. Để có thể duy trì được tăng trưởng kinh tế bền vững, Việt Nam cần phải xây dựng một mạng lưới giao thông đảm bảo lưu thông an toàn cho người và hàng hóa, đáp ứng kịp thời nhu cầu giao thông đang tăng nhanh cũng như quá trình đô thị hóa đang diễn ra mạnh mẽ.

Mạng lưới giao thông hiện nay gặp phải rất nhiều vấn đề như: cơ chế duy tu bảo dưỡng đường bộ vẫn chưa được hoàn thiện, hầu hết các đoạn tuyến đường sắt là đường đơn chưa được điện hóa với các cầu và tuyến đường cũ và xuống cấp, chưa có đủ cảng biển nước sâu cho tàu trọng tải lớn, các cảng hàng không chưa đáp ứng được nhu cầu vận tải gia tăng về lượng cũng như về chất cho hành khách và hàng hóa, xe máy và ô tô tăng nhanh trong khi chưa có các biện pháp giảm ùn tắc và an toàn giao thông...

Trong bối cảnh đó, song song với việc xây dựng hạ tầng giao thông, cần phải có các biện pháp thích hợp để giải quyết vấn đề như đào tạo nguồn nhân lực phục vụ cho việc khai thác và duy tu bảo dưỡng CSHT giao thông, tăng cường các biện pháp an toàn giao thông, xây dựng chiến lược phát triển dài hạn. JICA tiến hành hỗ trợ với 5 trọng tâm sau đây:

(1) Xây dựng quy hoạch đô thị

Để đối phó với quá trình đô thị hóa nhanh chóng, JICA hỗ trợ xây dựng quy hoạch phát triển đô thị cho các đô thị qui mô lớn và vừa. Bên cạnh đó, JICA cũng hỗ trợ tăng cường năng lực xây dựng quy hoạch và quản lý đô thị nhằm chuyển giao những kinh nghiệm đã tích lũy được trong lĩnh vực qui hoạch đô thị cho các đô thị khác trên cả nước.

(2) Xây dựng mạng lưới giao thông huyết mạch

JICA tập trung hỗ trợ xây dựng đường bộ, đường sắt, cảng biển, sân bay quan trọng có độ ưu tiên cao bằng nguồn vốn vay ODA và kết hợp một cách hiệu quả với hợp tác kỹ thuật gồm đào tạo nguồn nhân lực và xây dựng hệ thống quản lý cần thiết để vận hành sau khi hoàn thành các công trình, cụ thể là dự án xây dựng nhà ga hành khách của sân bay Nội Bài, cảng Lạch Huyện phía Bắc, đường cao tốc Bắc Nam, đường sắt cao tốc Bắc Nam. Hơn nữa, từ tầm nhìn chung của khu vực ASEAN, JICA đang xem xét hỗ trợ xây dựng và cải thiện hệ thống điều khiển không lưu mới, cải thiện hoạt động và lưu thông một cách thuận lợi cho các hành lang kinh tế trong khu vực, trong đó ưu tiên Hành lang kinh tế Đông - Tây (Việt Nam - Lào - Thái Lan - Myanma).

(3) Xây dựng giao thông đô thị

Tại những đô thị tập trung dân số và tốc độ đô thị hóa cao như Hà Nội, TP Hồ Chí Minh, JICA hỗ trợ cả về xây dựng, khai thác cũng như duy tu bảo dưỡng đối với các tuyến đường vành đai, đường tránh đô thị, tàu điện ngầm, đường sắt đô thị...

Cầu Cần Thơ

(4) An toàn giao thông

Do hạ tầng đường bộ được cải thiện, cùng với lượng xe máy và ô tô tăng nhanh nên tai nạn giao thông đang trở thành vấn đề lớn của xã hội Việt Nam. Với phương châm mở rộng hỗ trợ cả phần cứng và phần mềm cho các biện pháp ATGT, JICA sẽ chuyển giao các kết quả của dự án hợp tác kỹ thuật đã thực hiện tại Hà Nội sang các tỉnh thành khác thông qua vốn vay ODA.

(5) Tăng cường năng lực vận hành và duy tu bảo dưỡng

JICA xem xét đào tạo nguồn nhân lực có kỹ thuật cao thích ứng với việc xây dựng mạng lưới giao thông trọng yếu và mạng lưới giao thông đô thị. Đồng thời nhằm mục đích tăng cường năng lực duy tu bảo dưỡng khối lượng CSHT giao thông ngày càng tăng, JICA sẽ xem xét hỗ trợ xây dựng cơ sở dữ liệu, đào tạo nguồn nhân lực, xây dựng cơ chế chính sách.

Bên cạnh 5 trọng tâm kể trên, trong lĩnh vực thông tin, JICA sẽ tập trung hỗ trợ xây dựng CSHT thông tin địa phương và đào tạo nguồn nhân lực phục vụ cho duy tu bảo dưỡng các trang thiết bị thông tin.

Cầu vượt Ngã Tư Vọng, Hà Nội

Cầu Thanh Trì, Hà Nội

Hầm đường bộ Kim Liên, Hà Nội

An toàn giao thông Hà Nội

Cải thiện giao thông đô thị cho TP Hà Nội

Tại TP Hà Nội, do phát triển kinh tế từ sau những năm 90 và gia tăng dân số đô thị nên số lượng xe máy và ô tô đã tăng nhanh chóng. Điều đó khiến hệ thống đường bộ của thành phố không đáp ứng kịp, hơn nữa các phương tiện giao thông công cộng như xe buýt cũng còn thiếu, nên vào giờ cao điểm tại nhiều nơi trong thành phố đã phát sinh ùn tắc giao thông và gia tăng các vụ tai nạn giao thông khá nghiêm trọng.

Hỗ trợ xây dựng CSHT giao thông nội đô bằng vốn vay ODA

JICA tập trung hỗ trợ xây dựng CSHT giao thông cho TP Hà Nội. “Dự án phát triển CSHT GTVT ở Hà Nội” đã xây dựng 2 cầu vượt và 1 hầm đường bộ tại những nút giao thông chủ yếu của Hà Nội giúp cải thiện đáng kể tình hình ùn tắc tại các nút giao. Đó là những cầu vượt và hầm đường bộ đầu tiên tại Hà Nội. Bên cạnh đó, JICA đã hỗ trợ mở rộng những đoạn đường vốn là nút thắt cổ chai đối với giao thông của thành phố, hơn nữa, để hỗ trợ việc giải phóng mặt bằng, tái định cư của các công trình này được thuận lợi, JICA cũng đã hỗ trợ xây dựng hạ tầng cho điểm tái định cư.

Hơn nữa, để giúp lưu thông được thuận lợi từ Hà Nội đi về hướng Đông đến Hải Phòng qua quốc lộ 5, và đi hướng Nam Bắc qua quốc lộ 1, song song với việc xây dựng các tuyến quốc lộ nối Hà Nội với các khu vực xung quanh, JICA đã hỗ trợ xây dựng đường vành đai 3 và cầu Thanh Trì bắc qua sông Hồng. Tiếp theo, tại nơi vành đai 2 bắc qua sông Hồng, JICA đang hỗ trợ xây dựng cầu Nhật Tân (cầu Hữu nghị Việt Nhật), và dự định xây dựng đường cao tốc nối cầu này với Sân bay Nội Bài bằng vốn vay ODA.

Tiếp theo các công trình xây dựng hạ tầng giao thông này, “Dự án xây dựng tuyến đường sắt nội đô TP Hà Nội (tuyến số 1)” biến tuyến đường sắt hiện có chạy qua Hà Nội thành đường sắt trên cao và “tuyến số 2” (tàu điện ngầm) sử dụng vốn vay ODA đã được khởi động. Bằng việc xây dựng đường sắt đô thị, vốn là loại hình giao thông công cộng cơ bản, hy vọng tình hình giao thông đô thị sẽ được cải thiện rõ rệt.

Bên cạnh đó, thông qua “Chương trình phát triển đô thị tổng thể TP Hà Nội (2004-2007)”, JICA đã xây dựng chiến lược tổng hợp phát triển dài hạn cho thành phố đến năm 2020. Trên cơ sở đó, Chính phủ Việt Nam đã có quyết định của Thủ tướng phê duyệt quy hoạch giao thông đô thị cho Hà Nội đến năm 2020. Những dự án nêu trên đều là những dự án được ưu tiên cao nhất.

Những biện pháp an toàn giao thông thông qua hợp tác kỹ thuật

Để giảm thiểu tai nạn giao thông, cùng với việc cải tạo hạ tầng đường bộ, việc cải thiện các hoạt động cường chế của cảnh sát giao thông và tuyên truyền giáo dục cũng rất quan trọng. Trong “Dự án đào tạo nguồn nhân lực ATGT cho Hà Nội (2006-2009)”, bên cạnh việc cải thiện nút giao thông mẫu để điều chỉnh dòng giao thông hỗn loạn, JICA đã thực thi các biện pháp tổng hợp như hoạt động cường chế của cảnh sát giao thông và tuyên truyền giáo dục. Kết quả là các công chức của TP Hà Nội đã tự giác thực hiện các biện pháp giảm thiểu tai nạn giao thông và xử lý giao thông tại các nút giao. Đặc biệt, đèn giao thông dành riêng cho xe rẽ trái lần đầu tiên được áp dụng tại Hà Nội năm 2004 theo đề xuất của chuyên gia JICA thì đến năm 2009 này đã được áp dụng thành công tại nhiều nơi trên địa bàn Hà Nội.